

מפגש

לעבודה חינוכית-סוציאלית

גיליון מיוחד בנושא:

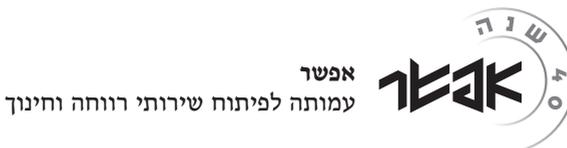
התנסות, התמכרות והחלמה:
משחקנות, הימורים וחומרים פסיכואקטיביים
בקרב ילדים, נוער וצעירים

עורכים-אורחים: פרופ' בל גבריאל-פריד ופרופ' מאיר טייכמן

כרך ל"ג • גיליון 59

טבת תשפ"ו — דצמבר 2025

יוצא לאור על ידי:

מן השדה: להמר על המשפחה

נחום מיכאלי

תקציר

המאמר עוסק באתגרים שאיתם מתמודדים בני משפחה, בעיקר הורים, של צעירים עם הפרעת הימורים. הוא מציע לראות התמכרות להימורים כמחלה משפחתית, המשפיעה דרמטית לא רק על המהמר עצמו, אלא גם על הקרובים לו. התגובות של ההורים והדרכים שבהן הם יכולים להתמודד עם ההתמכרות של ילדיהם נבחנות מנקודת מבט טיפולית. כן מפורטים עקרונות טיפוליים חשובים, המכוונים להורים ולצעירים כאחד, במטרה לספק להם תמיכה ולהציע פתרונות לבעיות העולות מהימורים. מטרת המאמר להעלות מודעות לחשיבות הטיפול המשפחתי בהקשר של התמכרות להימורים ולהדגיש את הצורך בגישה מערכתית, שמביאה בחשבון את כלל חברי המשפחה.

מילות מפתח: התמכרות להימורים, טיפול בנפגעי הימורים, הדרכת הורים

קוראים לי חנה [שם בדוי]. העולם שלי התהפך לפני חצי שנה, זה היה ביום רביעי. איך אני זוכרת? לא אשכח את זה לעולם. שש בבוקר, אני לבד בבית, פתאום דפיקות חזקות בדלת. "טוב, שמעתי, מה קרה? אפשר לחשוב שמישהו מת, איזה אנשים..." פתחתי בזהירות. עמדו שם שני בחורים, אפילו לא אמרו "שלום", ישר צעקו: "איפה הבן שלך?" הבן שלי? יובלי? טוב, יש לי רק בן אחד, אנחנו שנינו לבד. "הוא לא בבית, הוא נשאר לישון אצל חברים", "לא משנה", אמר אחד ודחף לי ככה את אצבע בפנים, "תגידי לו שעד חצות הוא מביא לנו 30,000, לא דקה אחת יותר". "מה 30,000? שקלים? אבל למה?" מלמלתי, "מה למה? חייב לנו, הפסיד בבטים. נו, הימורים, מה את לא מבינה? ואללה שתומה האישה הזו". והחבר שלו, זה עם הפנים המפחידות, עשה תנועה כזו עם האצבע על הצוואר ואמר: "או כסף או..." כבר לא שמעתי את הסוף, סגרתי את הדלת והתמוטטתי על הרצפה.

הימורים? יובלי? הוא כזה ילד טוב. היה תלמיד מצטיין, בצבא היה במחשבים, תפקיד חשוב. תמיד עוזר לי מאז שיאנק בעלי נפטר. לא, זה בטח טעות, הם בטח התבלבלו. כשיובלי חזר הביתה ישר הבנתי שהם לא התבלבלו. הפחד היה בעיניים שלו. הוא בכה וסיפר לי שהסתבך, שרק רצה לעזור לי, שהוא רואה כמה קשה לי לבד. הוא ביקש סליחה. הילד שלי, מה יכולתי לעשות? לא לעזור לו? אבל מאיפה לוקחים כל כך הרבה כסף? כל היום הסתובבתי וביקשתי הלוואות, מהבוס שלי, מהשכנים, מחברים ותיקים. לא סיפרתי להם למה, הם סומכים עליי. גם לא ידעתי איך אחזיר את הכול, אבל זה הבן שלי, מסכן. כשנתתי לו את הכסף, אמרתי לו: "יובלי, תסתכל לי בעיניים, אני רוצה שתבטיח לי שזהו, אין יותר... נו... בטים, איך שקוראים לזה". הוא הבטיח ואמר לי גם שהוא אוהב אותי. יובלי, הילד שלי.

אה, אתם שואלים אז מה קרה שאני פה שוב? לפני שבוע יובלי חזר הביתה וראיתי שוב את הפחד בעיניים שלו. שאלתי אותו בזהירות: "יובלי, זה שוב 30,000?" "לא", הוא מלמל, "זה הרבה הרבה יותר, אבל אל תדאגי, אימא'לה", הוא אמר לי, "אני אסתדר". "איך תסתדר?"

* תודות לנענר מלכא על הסיוע בעריכה האקדמית של המאמר.

מה תסתדר? אין לנו כסף, נצטרך למכור את הבית". "לא, לא את הבית", הוא אמר, "כבר בדקתי, יש לי תוכנית, אני אמכור כליה, יש לי שתיים, תראי שהכול יסתדר". כליה? מהגוף של יובלי? כבר שבוע שאני לא ישנה. יותר טוב שאני אמות, שיבואו וייקחו מה שהם רוצים מהגוף שלי, רק לא של יובלי.

המונולוג המצמרר הזה נשמע בקבוצת הורים למכורים להימורים, כמעט מילה במילה מפי חנה, שסיפרה זאת בהתרגשות ובכאב לחברי הקבוצה. הסיפור של חנה אינו יוצא דופן. משתתפי הקבוצה מכירים את הסיפור הזה, בגרסאות שונות, על בשרם. המאמר הנוכחי ידון בחלקו הראשון בתופעה של התמכרות להימורים מנקודת מבט מחקרית, תוך התייחסות לספרות עדכנית, ובחלקו השני יתמקד בהתרשמויות ובהמלצות מהניסיון הקליני שנצבר במרכזי הטיפול באלכוהול ובהימורים של עמותת "אפשר".

התמכרות להימורים – הגדרה ונתונים

התמכרות להימורים היא הבולטת והמוכרת ביותר מבין ההתמכרויות ההתנהגותיות (Clark, 2014). יש המכנים אותה "הסם השקט" (מרגולין וויצטום, 2004), או "ההתמכרות הנסתרת" (DiMeglio & Nower, 2024), שכן לא ניתן לזהותה מבעוד מועד, לעומת ריח האלכוהול או העיניים המצועעות וההתנהגות האופיינית של המכורים לאלכוהול ולסמים. יתרה מזו, משחקי הגרלות והימורים חברתיים הם חלק מחיי היום-יום של רבים ומהווים פעילות מהנה שנעשית לעיתים ומתוך בחירה. הבעיה היא שמדובר בהתנהגות סיכון, שעלולה להפוך תוך זמן קצר חלק מהמהמרים החברתיים למכורים להימורים, כאלו שיתקשו לשלוט על הריגוש המלווה את הפעילות ויאבדו את היכולת לשיקול דעת ולחשיבה אחראית (Ladouceur, 2004).

התמכרות להימורים אינה רק הרגל רע שראוי לשנותו. מדובר בהפרעה פסיכיאטרית המתבטאת בהפרעה בדחפים, שהרסנית למהמר עצמו ולבני המשפחה כאחד (Ioannidis et al., 2019; Latvala et al., 2019). כבר בשנות ה-80 של המאה הקודמת הוכנסה הפרעת ההתמכרות להימורים לספר הסיווגים של הפרעות הנפשיות (DSM), תחת הסיווג של הפרעה בשליטה בדחפים (American Psychiatric Association, 1980). במהלך השנים היא עברה מספר שינויים, עד להגדרתה כיום במדריך האבחוני DSM-5 כהפרעת הימורים (American Psychiatric Association, 2013), תחת הקטגוריה של הפרעות התמכרות ושימוש בחומרים.

מאפיינים מרכזיים שמבדילים בין הימורים חברתיים או מזדמנים לבין הפרעת הימורים כוללים את הכוונה העומדת מאחורי ההימור, משך הזמן המושקע בפעילות ההימורים והיקף ההשלכות של ההימורים על חיי המהמר (Ricketts & Macaskill, 2004). מאפיין בולט נוסף הוא היעדר השליטה בהפרעת הימורים (American Psychiatric Association, 2013). בעוד שמהמרים חברתיים מהמרים לצורך הנאה, לזמן מוגבל ותוך לקיחת סיכונים מחושבים, אנשים הסובלים מהפרעת הימורים עוסקים בכך בכפייתיות, לעיתים קרובות מתוך ניסיון לברוח מהמציאות. הדבר מוביל

להימורים ממושכים ולעיסוק מתמשך בהימורים עתידיים, שבסופו של דבר גורמים לפגיעה משמעותית בתחומי חיים שונים (Ricketts & Macaskill, 2004; Turner et al., 2006). ההתמכרות להימורים דומה בחומרתה להתמכרויות מוכרות אחרות, כמו התמכרות לסמים ולאכזוהול (Romanczuk-Seiferth et al., 2014). הסובלים מהפרעה זו עלולים להסתבך בשקרים, לסכן את מקור פרנסתם, לשקוע בחובות כבדים, להפר את החוק ולגרום לפירוק המשפחתית (American Psychiatric Association, 2013; Spapens, 2008).

הימורים בקרב צעירים

בקרב המהמרים נמצאים גם צעירים רבים, הנשאבים למעגל ההימורים ומדירים שינה מעיני הוריהם. הפיתוי לזכייה מהירה והריגוש המניעים את בני גיל ההתבגרות ובוגרים צעירים מביאים צעירים רבים להתנסות ראשונה (Gaviel-Fried et al., 2024; Richard & King, 2023; Steinberg, 2008).

מניסיוני בשדה, התהליך דומה מאוד לזה המוכר בתחום הסמים. תחילה, "סוכן ההימורים", שלעיתים הוא אחד מהנערים הבוגרים, מציע לארגן משחק בשביל הכיף, ללא תשלום. הדבר אינו חוקי, אבל משתלם. כשזוכים, ובהתחלה אכן יש גם זכיות, הצעיר מגלה כי ניתן להרוויח הרבה כסף מבלי להתאמץ. התקווה לעשות "מכה", להביא הביתה סכום נאה או לא להידרש לעזרת ההורים לצורכי בילוי מגרה מאוד. "עם האוכל בא התיאבון", והצעיר מוכן להשקיע יותר ויותר כדי להרוויח יותר ויותר. אלא שפתאום המזל מפסיק להאיר פנים ונוחלים הפסדים, שהולכים ותוכפים. באין יכולת לשלם ומתוך רצון להסתיר את הבעיה, מתחילים לעבור עברות קלות, "סוחבים" כסף מההורים, גונבים ציוד ומוכרים אותו או סוחטים נערים צעירים יותר, ותהליך ההידרדרות מקבל תאוצה. נקודת המפנה היא כאשר הנער מקבל הצעה שקשה לסרב לה – הלוואה מיידית לכיסוי כל החוב. הנער המוטרד רואה רק מה שלפניו – אפשרות לכסות את החוב המעיק. הוא אינו ער לאופי הגורמים המציעים לו את הלוואה ולתנאיה הדרקוניים של זו. זה השלב שבו אנשי השוק האפור מתדפקים על דלת ההורים ודורשים את החזר החוב שצבר בנם, המגיע לעתים לעשרות אלפי שקלים.

מחלה משפחתית – מאפיינים והמלצות

כבר במאה ה-20 הוגדרה ההתמכרות במושגים של "מחלה משפחתית" (Roth, 2010); זאת לא בהכרח בשל הגנטיקה, שלא הוכחה דייה (Hancock et al., 2018), או בשל הקשר הבין-דורי, שדווקא הוכח (Bernoussi et al., 2015), אלא בעיקר בשל העובדה שנמצא שלכל אחד מבני המשפחה יש תפקיד כלשהו בתחלואה ובהידרדרות של המכור, ולכן ראוי שכולם יהיו שותפים גם בתהליך ההחלמה (Sobol-Goldberg et al., 2023; Steinglass et al., 1987). הפרעת הימורים אינה יוצאת דופן בהקשר זה. בצד הנזק למהמר עצמו, נפגעים כל אלו שחיים בסביבתו, כמו: חבריו, עמיתיו לעבודה, ובעיקר בני משפחתו.

כל התמכרות מהווה סיפור קשה מאוד לכל בני המשפחה, אך נדמה שבעיקר להורים, שעומדים חסרי אונים למול המצוקה של ילדיהם. ההורים נעים בין תחושת האחריות לילדיהם לבין תחושת האשמה העצמית על שמעלו באחריותם כלפי הילדים. אף שהתמכרות להימורים אינה שונה במהותה מכל התמכרות אחרת, מניסיוני יש בה בכל זאת כמה מאפיינים ייחודיים:

- א. כפי שנכתב, קל להסתיר את ההימורים מהסביבה, הם אינם מורגשים כלל כלפי חוץ. פעמים רבות הם מוסברים על ידי המהמרים כמשחק, כשעשוע ולא יותר. ההלם המונחת על ההורים עם גילוי ההתמכרות משתק ומבלבל.
- ב. אוכלוסיית המהמרים נחשבת כאוכלוסייה נורמטיבית כמעט בכל המובנים – נערים ונערות בעלי השכלה גבוהה, עם כישורי חברה תקינים ואף יותר מכך, חלקם עובדים לפרנסתם, והם נחשבים כילדים מוצלחים, המקנים גאווה להוריהם.
- ג. חלק מהאנשים המתמודדים עם הפרעת הימורים ניחנים ביכולת תמרון וכישורי הישרדות. תוך שימוש ביכולת מילולית, כישרון שכנוע וכישרון להתחבב על אנשים ולגייסם למענם, הם מצליחים להוליך שולל את סביבתם. פעמים רבות, כשאני נפגש עם בני משפחה, הם משתפים אותי בתחושת חוסר האונים למול המציאות הקשה שנחתה עליהם.

שלושה נושאים מטרידים את בני המשפחה, ובעיקר את ההורים, בהיודע להם דבר ההימורים:

- א. **האמון שנשבר** – התחושה שמתחת לאפם בן משפחתם מנהל מערכת נסתרת, מלווה בשקרים ובתירוצים שונים, מרפה מאוד את ידיהם.
- ב. **הכסף שאבד** – הסכום הנומינלי של ההפסדים והחובות, שלא אחת הוא גבוה ביותר, אינו המדד העיקרי לדאגה. השאלות הן אם המהמר משחק על כסף שיש לו, ומה גובה החובות שצבר. בדרך כלל המהמרים מתחילים להמר על הכסף הפנוי שלהם. זה לכאורה לגיטימי ואינו בעייתי. אחר כך הם מהמרים על כסף שלהם, אך כזה הנדרש לדברים אחרים. בשלב השלישי הם מתחילים לשחק בכסף לא להם, אך חוקי, בעיקר הלוואות מחברים או הלוואות מוסדיות שונות. בסוף הם משחקים עם כסף שאינו שלהם וגם אינו חוקי, ומדובר בעיקר בהלוואות בשוק האפור.
- ג. **הדאגה לעתיד** – בני המשפחה ממהרים לחפש תשובות על הבעיה באינטרנט ובקרב בעלי מקצוע וחרדים לגלות כי מדובר במחלה כרונית, בתופעה שעלולה לחזור על עצמה, והחשש לעתיד הולך ומתעצם.

בשיחות רבות עם נשים שגילו להפתעתן שבן זוגן מהמר, נמצא כי הנושא המטריד ביותר הוא משבר האמון, אחר כך הדאגה לעתיד ובסוף הכסף שאבד. בת הזוג מדמה את המצב לבגידה ממש, כרומן מן הצד שבן זוגה מנהל, אך לא עם מישהי אחרת, אלא עם משהו אחר. בשיחות עם הורים, הסדר משתנה מעט. במקום הראשון מטרידה אותם הדאגה לעתיד, אחר כך משבר האמון ובסוף הכסף שאבד.

אחת התהיות הראשונות של הורים כשנופלת עליהם הבשורה על ההימורים, ובעיקר על חובות ההימורים, היא איפה ההיגיון? נראה להם לא הגיוני שהבן שלהם,

שהוא כה מצליח, שהוא פעיל חברתי, שכולם צופים לו עתיד מזהיר, נפל לבור הזה של ההימורים. התשובה לתהייה הזו היא די פשוטה – זה באמת לא הגיוני. יתרה מזו, ראוי לא לחפש את ההיגיון שבהימורים. כמו באהבה או באמונה דתית, לא תמיד ההיגיון מכתוב, אלא הדחף הבלתי מוסבר להתאהב או להאמין, וכך גם בהימורים. מי שמנסה להסתכל על תופעת ההימורים ולהסבירה בכלים של היגיון עלול להיכשל.

תגובת ההורים למול סיפור ההימורים נעה כמטוטלת, מהקצה האחד, של "מאיפה נפלה עלינו הצרה הזו, מי זו המפלצת שגדלה אצלנו..." ועד לקצה השני, של "לילד יש מחלה, הוא חולה וזקוק לטיפול". ההורים נעים בין תחושת האכזבה, פעמים רבות מעצמם, שלא ראו, לא שמו לב, לא הקפידו די, לבין תחושת האחריות והדאגה לשלום הילד, מתוך הבנה שתפקידם הוא להציל אותו.

באשר לתשלום החוב, התיאור של חנה בראשית המאמר מבטא את התגובה הראשונה, ואולי הטבעית, של הורים רבים, שמנסים להתעשת מהבשורה הקשה. הנטייה של הורים ובני משפחה היא לקחת על עצמם את פירעון החוב, כדי "להרגיע את השטח", ובמקביל, לדרוש מהמהמר הבטחה שיותר לא ייגע בדבר. דומה הדבר לילד המשחק עם כדור בחצר הבית, ובבעיטה אחת פזיזה הכדור שובר את חלון דירת השכנה. הילד נבהל, ההורים ממהרים להתנצל בפני השכנה ולוקחים על עצמם את האחריות לשלם על הנזק. מהבן דורשים שיבטיח שדבר כזה לא יחזור על עצמו. אלא שמה שפעמים רבות עובד בחצר הבית אינו עובד בתחום ההימורים. תשלום החוב הוא מתכון ברור להנצחת הבעיה, והבקשה מהמהמר להבטיח שלא יהמר עוד היא נאיבית ומיותרת. ההבטחה היחידה שמהמר יכול להבטיח היא שהוא לא יבטיח יותר דבר.

המשמעות של התמודדות עם חובות הימורים נעוצה במשמעותה של אחריות. ברגע שהורים נוטלים על עצמם את הטיפול בחוב, הם למעשה נוטלים על עצמם גם את האחריות להיווצרותו וגם את הטיפול בבעיה. מרגע זה הבעיה היא של ההורים וכבר אינה של המהמר עצמו. זמן קצר לאחר "שחרור" האחריות, המהמר יכול לחוש חופשי להמשיך בהימורים, כי לכאורה אין לו כבר חובות. לא אחת ההורים אינם רק מגייסים את הכסף לתשלום, אלא מציבים את עצמם בפני הנושים, בחלקם אנשי השוק האפור, כמי שאחראים לכיסוי החוב. מאותו רגע הם אינם ישנים טוב בלילה, בעוד הצעיר המהמר דווקא ישן טוב, כי הוא אינו מוטרד יותר מהחוב. יש מקרים שההורים אינם יכולים שלא לסייע, לא רק משום שמדובר בבנם, אלא גם משום שברור שאין בידו היכולת לשלם. גם במקרים שכאלו, חשוב לא לשחרר את המהמר מאחריות לחוב – הוא שיחזיר פיזית את הכסף לנושים, גם אם לפני רגע קיבל את הכסף מההורים, הוא שיתחייב ללכת לטיפול כחלק מהעזרה שיקבל מהוריו, ואם הוא כבר עומד בפני עצמו, בדירה או עם משפחה משלו, הסיוע הכספי יועבר למחיה, לשכירות וכדומה, בעוד את החוב עצמו המהמר יחזיר לבד.

בנוסף, חשוב לא לבקש מהמהמר להבטיח, מה שאנו מכנים "הבטחה לא להבטיח" – יש להניח כי מהמר חש פעמים רבות את תחושת הכישלון בעת משבר, את תחושת האכזבה מעצמו, וההבטחה שיותר לא ייגע בהימורים היא הבטחה שבאה ממקום אמיתי, מתוך המצוקה שבה הוא נמצא. אלא שההתמכרות חזקה יותר. כל עוד

מהמר אינו מחליט לעשות שינוי ולהתחיל לטפל בעצמו, הזמן יקהה את המכאוב ואת האכזבה, ותחושת השאננות הרת האסון עלולה להוביל למשבר הבא. ההסתמכות על ההבטחה יוצרת מראש פתח לאכזבה חדשה ומעמיקה את חוסר האמון של הסביבה כלפי המהמר. ולכן, מוטב לא לבקש הבטחה ולא לצפות לה. המסר הוא לבצע, להתמקד בכל יום בנפרד – "רק להיום" בנוסח המכורים, ולא לצאת בהכרזות.

עקרונות לסיכום

בשנת 1991 עמותת "אפשר" קיבלה על עצמה לטפל בנפגעי אלכוהול, במרכזים אמבולטוריים ברחבי הארץ. עשר שנים אחר כך, בשנת 2001, העמותה שילבה באוכלוסיית הטיפול גם את הטיפול בנפגעי הימורים. מתחילת דרכה העמותה קיבלה את התפיסה המערכתית שבני המשפחה מהווים חלק בלתי נפרד מאוכלוסיית הטיפול, בין אם המכור עצמו נמצא בטיפול ובין אם לאו. במסגרת זו, העמותה מפעילה ערוצי טיפול מיוחדים לבני משפחה ופותחת מעת לעת קבוצות ייחודיות, קצרות טווח, לבני משפחות המכורים, בעיקר מהמרים.

העבודה הטיפולית עם בני המשפחה מבוססת על העקרונות הבאים:

- א. **ידע** – עולם ההימורים, ובעיקר ההימורים הבלתי חוקיים, אינו מוכר להורים, וראוי שיכירו את הנושא לאשורו. הידע כולל את סוגי ההימורים, ההבדלים הדקים שבין הגרלות להימורים, ההבדלים בין ההימורים החוקיים לאלו שאינם חוקיים, הסיכונים הקשורים בהימורים ומשמעות מחלת ההתמכרות למשחקי הגרלות והימורים.
- ב. **עמדות** – תפיסת ההתמכרות בכלל וההתמכרות להימורים בפרט מסייעת להורים לקבל את המהמר כחולה לכל דבר, הזקוק לטיפול ולתמיכה. עם זאת, מושם דגש רב על כך שלצד אנשי טיפול חיצוניים, ההורים חייבים להמשיך להיתפס בעיני בנם כהורים האחראים לו. ההתמכרות מצד אחד וההחלמה מהצד השני הם תהליכים מטלטלים ביותר, וההורים נדרשים לשמש כעוגן יציב עבור המכור.
- ג. **גבולות** – עולם ההתמכרות בכלל ועולם ההימורים בפרט הם עולמות של טשטוש גבולות, הסתרה ורמאות. ההורים נדרשים להציג עולם שונה – הכול גלוי, בשקיפות מלאה. ההורים מתבקשים לא לשתף פעולה עם "קומבינות" למיניהן ולשדר למהמר שבבית נוהגים אחרת.
- ד. **שחרור** – אחת התפיסות הטיפוליות החשובות לבני המשפחה, ובעיקר להורים, נעוצה ביכולת ללמוד לשחרר. הצורך של ההורים להיאחז בילדם המכור, לקחת פיקוד על התנהלותו ולמעשה "לקום איתו בבוקר וללכת איתו לישון", כשכל מעייניהם קשורים לטיפול בחובותיו ובהתנהלותו הכללית, גורמת בסופו של דבר לא רק להנצחת הבעיה, אלא גם לפגיעה קשה בהם עצמם. הם נשחקים ומאבדים את איכות חייהם ואת שמחת החיים שלהם, שלא לדבר על חוסר התייחסותם המספקת לילדיהם האחרים. אין ספק שככל שמדובר במהמרים קטינים, האחריות הבלעדית חלה על הוריהם, אבל מספרם של המהמרים בגיל העשרה קטן ביותר. רוב המהמרים שבהם אנו נתקלים בטיפול הם אומנם ילדים להוריהם, אך ברובם כבר עברו את גיל ה-30, חלקם הורים בעצמם.

כניסה לתהליך טיפולי אינה דומה לקפיצה למוזאון או להרצאה מעניינת. טיפול דומה למסע, שאליו יוצאים עם תרמיל על הגב ומקל ביד. גם כשיודעים מאין יוצאים ולאן רוצים להגיע, מבינים מהר מאוד שהחלק המשמעותי במסע הוא מה שקורה בדרך. בדרך לומדים להכיר את המעלות לצד החסרונות, את החוזקות לצד החולשות. את המסע הטיפולי הזה צריכים לעבור לא רק המהמרים, הנפגעים הישירים, אלא גם הסובבים אותם, כדי ליצור הבנה, שלמות וחוזק לצורך המשך ההתמודדות.

מקורות

- מרגולין, י' וויצטום, א' (2004). הרפואה, 143(9), 663–661.
- American Psychiatric Association (1980). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders (DSM-3®)*. American Psychiatric Pub.
- American Psychiatric Association (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders (DSM-5®)*. American Psychiatric Pub.
- Bernoussi, A., Masson, J., Thierry, A., & Nicolas, M. (2015). Transgenerational transmission of addiction problems. *Open Journal of Medical Psychology*, 4(03), 82–87. <https://doi.org/10.4236/ojpm.2015.43008>
- Clark, L. (2014). Disordered gambling: The evolving concept of behavioral addiction. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1327(1), 46–61. <https://doi.org/10.1111/nyas.12558>
- DiMeglio, R., & Nower, L. (2024). Identifying and treating the hidden addiction of problem gambling. *Journal of Health Service Psychology*, 50(3), 149–157. <https://doi.org/10.1007/s42843-024-00111-5>
- Gavriel-Fried, B., Malka, I., & Levin, Y. (2024). The dual Burden of emerging adulthood: Assessing gambling severity, gambling-related harm, and mental health challenges. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 21(6), 702. <https://www.mdpi.com/1660-4601/21/6/702>
- Hancock, D. B., Markunas, C. A., Bierut, L. J., & Johnson, E. O. (2018). Human genetics of addiction: New insights and future directions. *Current Psychiatry Reports*, 20(2), 8. <https://doi.org/10.1007/s11920-018-0873-3>
- Ioannidis, K., Hook, R., Wickham, K., Grant, J. E., & Chamberlain, S. R. (2019). Impulsivity in gambling disorder and problem gambling: A meta-analysis. *Neuropsychopharmacology*, 44(8), 1354–1361. <https://doi.org/10.1038/s41386-019-0393-9>
- Ladouceur, R. (2004). Gambling: The hidden addiction. *Canadian Journal of Psychiatry*, 49(8), 501–503. <https://doi.org/10.1177/070674370404900801>
- Latvala, T., Lintonen, T., & Konu, A. (2019). Public health effects of gambling – debate on a conceptual model. *BMC Public Health*, 19(1), 1077. <https://doi.org/10.1186/s12889-019-7391-z>
- Richard, J., & King, S. M. (2023). Annual research review: Emergence of problem gambling from childhood to emerging adulthood: a systematic review. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 64(4), 645–688. <https://doi.org/10.1111/jcpp.13713>

- Ricketts, T., & Macaskill, A. (2004). Differentiating normal and problem gambling: A grounded theory approach. *Addiction Research & Theory, 12*(1), 77–87. <https://doi.org/10.1080/1606635031000112546>
- Romanczuk-Seiferth, N., van den Brink, W., & Goudriaan, A. E. (2014). From symptoms to neurobiology: Pathological gambling in the light of the new classification in DSM-5. *Neuropsychobiology, 70*(2), 95–102. <https://doi.org/10.1159/000362839>
- Roth, J. D. (2010). Addiction as a family disease. *Journal of Groups in Addiction & Recovery, 5*(1), 1–3. <https://doi.org/10.1080/15560350903547189>
- Sobol-Goldberg, S., Izhaki, R., & Gavriel-Fried, B. (2023). Social messages toward women living with spouses who have alcohol use disorder. *Family Relations, 73*, 1329–1345. <https://doi.org/10.1111/fare.12914>
- Spapens, T. (2008). Crime problems related to gambling: An overview. In T. Spapens, A. Littler, & C. Fijnaut (Eds.), *Crime, addiction and the regulation of gambling* (pp. 19–54). Brill | Nijhoff. <https://doi.org/10.1163/ej.9789004172180.i-254.10>
- Steinberg, L. (2008). A social neuroscience perspective on adolescent risk-taking. *Developmental Review, 28*(1), 78–106. <https://doi.org/10.1016/j.dr.2007.08.002>
- Steinglass, P., Bennett, L. A., Wolin, S. J., & Reiss, D. (1987). *The alcoholic family*. Basic Books.
- Turner, N. E., Zangeneh, M., & Littman-Sharp, N. (2006). The experience of gambling and its role in problem gambling. *International Gambling Studies, 6*(2), 237–266. <https://doi.org/10.1080/14459790600928793>